

Utlåtande 2014:30 RIV (Dnr 321-872/2013)

Inventering av förskolebarns möjligheter till utelek

Motion (2013:48) av Rana Carlstedt (S)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2013:48) av Rana Carlstedt (S) om inventering av förskolebarns möjligheter till utelek anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

I motion (2013:48) av Rana Carlstedt (S) om inventering av förskolebarns möjligheter till utelek framför motionären att stadens förskolor har extremt olika möjligheter till utelek, detta på grund av svårigheten att hitta mark och lokaler för förskolor och föreslår en kartläggning.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Stadsledningskontoret anser att i samband med val av förskoleplats har föräldrar möjlighet att ta del av förskolors olika kvaliteter via Jämför service, vilket gör att stadsledningskontoret inte ser något behov av en kartläggning av stadens förskolegårdar.

Utbildningsnämnden anser att de kommunala förskolorna har organisation och arbetssätt för att ge alla barn möjlighet till utevistelse och den kommunala tillsynen kontrollerar att detsamma gäller även för de fristående förskolorna.

Farsta stadsdelsnämnd anser att när förskolor anläggs i befintliga flerfamiljsfastigheter eller i andra befintliga eller tillfälliga lokaler kan gården av förklarliga skäl inte få samma ytor eller utförande som vid nybyggnation.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att förskolorna inom stadsdelsområdet är väl försedda när det gäller den pedagogiska utemiljön.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att i en ständigt växande stad som Stockholm ställs det stora krav på samhällsplaneringen för att både tillgodose behov av fler bostäder och skapa hållbara attraktiva miljöer. Det är därför viktigt att tänka nytt och flexibelt.

Stockholms Stadshus AB anser att minimikrav på gårdsyta inte finns idag och kan sannolikt vara svåra att fastställa då förutsättningarna för en god och utvecklande utemiljö beror på så många fler faktorer än bara ett fast antal kvadratmeter.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor anser att inventeringen även ska innehålla vilka platser som är tillgängliga för barn med olika funktionsnedsättningar.

Mina synpunkter

Förskolan i Stockholm ska präglas av hög kvalitet och mångfald. Förskolan i Stockholm är också en av stadens allra mest uppskattade verksamheter. 84 procent av föräldrarna som har barn på förskolan svarar att de är nöjda, eller mycket nöjda, med barnens förskola. Stockholm tillhör den tiondel av Sveriges kommuner som har de allra minsta barngrupperna och antalet barn per anställd är jämförelsevis lågt. Överlag håller förskolan i Stockholm mycket hög kvalitet.

Förskolan ska utgå från att varje barn är kompetent, nyfiken, aktivt, kreativt och med lust att lära. Barn lär utifrån sina erfarenheter genom att utforska sin omvärld, både inomhus och utomhus, och i mötet med andra. Utemiljön, både kring förskolan och i naturen, ska därför betraktas som ett av förskolans pedagogiska rum och ge möjlighet till aktiv utevistelse och lärande. Verksamhet utomhus kan dessutom rätt utformad bidra till att motverka traditionella könsroller.

Alla förskolor måste därför skapa en organisation och ett arbetssätt så att alla barn får möjlighet till kvalitativ utevistelse oavsett förskolans förutsättningar i form av gårdsyta. Många förskolor utnyttjar närliggande

parker och grönområden och gör utflykter för att variera utevistelsen för barnen. Vid sina tillsynsinspektioner granskar utbildningsnämnden att förskolorna regelbundet bedriver sin verksamhet utomhus.

I övrigt vill jag hänvisa till stadsledningskontorets och utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtanden.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2013:48) av Rana Carlstedt (S) om inventering av förskolebarns möjligheter till utelek

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. delvis bifalla motionen
2. ta fram ett bedömningsverktyg av typen lekvärdesfaktor för utemiljöerna i stadens förskolor
3. därutöver framföra följande

Som motionären påpekar behövs det mer kunskap om hur förskolornas gårdar och möjligheterna till utevistelser ser ut, inte minst hur stora ytor barnen har att röra sig på. Det är viktigt att en kartläggning görs för att öka kunskapen och identifiera de förskolor som har störst brister i utemiljön samt att åtgärder initialt sätts in där. Det behövs även riktlinjer för hur förskolornas gårdar ska vara utformade, där såväl friyta som andra viktiga faktorer vägs in (exempelvis topografi, vegetation och tillgänglighet).

En väl utformad utemiljö kan stimulera lek och rörelse, ge ökad omvärldsförståelse och vara ett pedagogiskt komplement. Den fysiska förskolemiljön hänger starkt ihop med barns förutsättningar att lära och må bra. Barn har rätt till en god utemiljö, vilket stöds av bland annat Barnkonventionen, plan- och bygglagen (PBL), arbetsmiljölagen, ordningslagen och skollagen.

Idag har staden för lite kunskap om barns utemiljö och det saknas en strategi för att säkerställa att utemiljön håller hög kvalitet. För att Stockholms stad ska höja kvalitén i barns fysiska utemiljö bör staden ta fram en lekvärdesfaktor för såväl förskolors som grundskolors gårdar, både nuvarande och de som byggs i framtiden. Verktöget används i Malmö och grundar sig inte bara på traditionella mått såsom yta utan väger in många olika aspekter, såsom grönska och tillgänglighet. Detta skapar möjlighet till goda miljöer trots den begränsade yta som ofta är bekymret även inom Stockholms

stad. Lekvärdesfaktorn blir ett användbart verktyg för att skapa en stimulerande utemiljö med högt lekvärde. Det är dags att staden på allvar väger in utemiljöns betydelse för varje barn och på så sätt skapar en bättre förskola för både barn och personal.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2013:48) av Rana Carlstedt (S) om inventering av förskolebarns möjligheter till utelek anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 5 mars 2014

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Lotta Edholm

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av Roger Mogert, Olle Burell och Maria Östberg Svanelind (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen.
2. Att därutöver anför följande.

Barns ute- och lek miljöer är avgörande för att vår stad ska kunna ge varje barn en god start på sin skolgång. Det är märkligt att staden inte redan har en kartläggning över förskolornas utemiljöer. Det borde vara en självklarhet, då vi vet hur viktigt det är med utelek för barns hälsa såväl som kunskapsutveckling. Att staden inte kan svara på frågan vilka miljöer förskoleverksamheten utförs i är anmärkningsvärt, och på sikt riskabelt.

Reservation anfördes av Åsa Lindhagen och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Bifalla motionen
2. Återkomma med förslag till kommunala normer utifrån resultatet av kartläggningen som föreslås i motionen
3. Dessutom vill jag framföra följande

Det är anmärkningsvärt att vare sig staten eller staden har formella minimikrav på förskolegårdarnas yta och pedagogiska utformning, trots att förskolans läroplan betonar att utomhusvistelse behövs både i planerad miljö och i naturmiljö. Inte heller verkar staden ha någon helhetsbild av hur det ser ut med förskolegårdarna i staden. Behovet av en kartläggning enligt motionens förslag är därför stort, som grund för ett beslut om kommunala normer.

I takt med den stora förskoleutbyggnaden och striden om marken riskerar barns behov att komma på undantag. Ett tydligt exempel är bristen på bra förskolegårdar. I innerstaden och attraktiva närförorter är de fria ytorna få och de kommersiella krafterna starka. Barnperspektivet måste därför bli tydligare och väga tyngre i stadsplaneringen, vilket också stadsrevisionen har fört fram i en rapport. Vid planering av nya förskolor i stadsdelsnämnderna bör inte bara inomhusytan per barn redovisas, utan också utomhusytan. Exempelvis har Enskede-Årsta-Vantör börjat göra detta efter förslag från oppositionen.

Den bristande regleringen lämnar dessutom fritt fält för förskolor som sätter vinsten främst, och som istället för förskolegård enbart använder offentliga parker. Slitaget ökar därmed på det allmännas bekostnad, samtidigt som andra parkbesökare får sämre tillgång till området. Vissa förskolor har bara utsläppsgård, vilket är särskilt dåligt för de små barnen. Sämst är det givetvis för förskolor som varken har gård eller nära till parker och grönområden.

Stadens mål måste vara att alla barn i förskolan har en gård som uppfyller läroplanens krav och intentioner. Gårdarna är ovärderliga delar av förskolans pedagogiska verksamhet och viktiga för att främja folkhälsan. Det ska vara lätt för barn att leka och vara utomhus. När markytan är otillräcklig måste också möjligheter att använda tak till förskolegårdar prövas.

Den låtgå-inställning som stadsledningskontoret intar i sitt tjänsteutlåtande genom att avfärda förslaget om kartläggning med hänvisning till Jämför service är ideologiskt uttryck för ett dogmatiskt marknadstänkande som inte tar samhällsansvar för barns rättigheter.

Remissammanställning

Ärendet

I motion (2013:48) av Rana Carlstedt (S) om en inventering av förskolebarns möjligheter till utelek framför motionären att stadens förskolor har extremt olika möjligheter till utelek, detta på grund av svårigheten att hitta mark och lokaler för förskolor. Motionären framhåller att studier påvisar att barn som har möjlighet till utevistelse är lugnare och mer harmoniska när de kommer hem samt att smittorisken mellan barnen minskar.

Motionären föreslår att stadsledningskontoret ska få i uppdrag att kartlägga:

1. Hur ser förskolorna i Stockholms egna ”gårdar”/ytor för utelek ut, både avseende storlek, placering och innehåll?
2. Vilka minimikrav på gårdsyta finns när kommunen bygger en ny förskola?
3. Vilka krav ställs på privata utförare gällande gårdsyta för utelek?

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar motionärens uppfattning om att möjlighet till utomhusvistelse är av stor betydelse för en bra och utvecklande förskoleverksamhet för barn.

Motionären föreslår bland annat att en kartläggning av stadens förskolegårdar genomförs. I Stockholm finns förskolor inrymda i många olika typer av lokaler. Dels friliggande förskolor på egen fastighet med en omgivande gård, dels insprängda i bostads- eller kommersiella byggnader med ytor för utomhuslek på en anslutande gård till fastigheten. Ofta utnyttjar också förskolorna närliggande parker och grönområden och gör återkommande, inplanerade utflykter till dessa för att ytterligare variera

utevistelsen för barnen. I samband med val av förskoleplats har föräldrar möjlighet att ta del av förskolors olika kvaliteter via Jämför service, vilket gör att stadsledningskontoret inte ser något behov av en kartläggning av stadens förskolegårdar.

I motionen efterfrågas minimikrav på gårdsyta när en förskola byggs eller för privata utförare som inrymmer förskoleverksamhet i olika lokaler. Några sådana krav finns inte idag och kan sannolikt vara svåra att fastställa då förutsättningarna för en god och utvecklande utemiljö beror på så många fler faktorer än bara ett fast antal kvadratmeter.

Vidare efterfrågar motionären en redogörelse för vilka krav som ställs på privata utförare gällande gårdsyta för utelek. Vid sina tillsynsinspektioner granskar utbildningsnämnden att förskolan regelbundet bedriver sin verksamhet utomhus. Om förskolan saknar egen gård och/eller närhet till grönområden uppmanas den av tillsynen att tänka igenom och planera för hur de ska leva upp till intentionerna i förskolans läroplan på detta område.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att skrivelse av Rana Carlstedt (S) om ”Motion (2013:48) inventering av förskolebarns möjligheter till utelek” anses besvarad med hänvisning till vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och återöppna utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande samt att paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Jan Valeskog m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Per Olsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 juli 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Läroplan för förskolan lyfter fram att ”Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utevistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.” I Socialstyrelsens skrift *Smitta i förskolan* lyfts utevistelse fram som en friskfaktor.

Det finns i dagsläget inte några formellt fastställda minimikrav på gårdsyta eller utformning av utemiljön på statlig eller kommunal nivå vare sig för kommunala eller fristående förskolor. Alla förskolor måste istället skapa en organisation och sådana arbetssätt att alla barn får möjlighet till utevistelse oavsett förskolans förutsättningar i

form av gårdsyta. De kommunala förskolorna har organisation och arbetssätt för att ge alla barn möjlighet till utevistelse och den kommunala tillsynen kontrollerar att detsamma gäller även för de fristående förskolorna.

Att göra en kartläggning av utemiljön för de över tusen kommunala och fristående förskolorna i staden är en mycket omfattande uppgift. Eftersom inga minikrav på gårdsyta finns skulle en kartläggning inte medföra att några nya krav kan ställas på anordnare. Förvaltningen menar därför att en kartläggning inte ska genomföras.

Förvaltningen föreslår att Utbildningsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen på ”Motion (2013:48) om inventering av förskolebarns möjligheter till utelek.” och att beslutet justeras omedelbart.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2013 att som svar på remissen överlämna och åberopa Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande samt att paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m.fl. (S), Mariana Moreira Duarte m.fl. (MP) och Lars Bäck (V), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande den daterat 26 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen håller med om den beskrivning motionären ger av förskoleutbyggnaden i Stockholm. Även i vårt stadsdelsområde är det ett stort problem att hitta mark och lokaler för förskolor. I flera nybyggnadsprojekt har den mest kuperade delen av exploateringsområdet anvisats som tomt för förskola. Som exempel kan nämnas utbyggnaden på Larsbodafältet (numera Farstadal), där de tomter som anvisades för förskola skulle ha inneburit för höga markberednings- och byggkostnader för att kunna rymmas inom den ram om högst 30 000 kronor i årshyra per barn som kommunstyrelsen medger för nya förskolor. För att en tomt ska kunna fungera för en förskola måste det vara möjligt att anlägga en bra gård för barnens utelek, och transporter till och från fastigheten måste kunna ske enkelt.

En inventering av förskolegårdarna i Stockholm, som motionären föreslår, skulle kunna ge en samlad bild av situationen. Ännu viktigare skulle det vara om Stockholm tog fram riktlinjer för storlek och utformning av förskolegårdar liknande de program som finns i Malmö, Nacka och Umeå.

Sådana riktlinjer borde innehålla en vägledande norm för förskolegårdar vid nybyggnad av permanenta förskolor, precis som det numera finns en norm att 100 nya bostäder kräver 25 nya förskoleplatser. Normen kunde lämpligen vara ett visst antal kvadratmeter lekyta per barn. Den kunde även innehålla förslag till utformning av förskolegården.

När förskolor anläggs i befintliga flerfamiljsfastigheter eller i andra befintliga eller tillfälliga lokaler kan gården av förklarliga skäl inte få samma ytor eller utförande som vid nybyggnation. En norm måste ta hänsyn till att det ibland är nödvändigt att inrätta förskolor i flerfamiljsfastigheter eller andra befintliga eller tillfälliga lokaler.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och återropa Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande samt att paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Leif Larsson (V), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Bengt Roxne m.fl. (S) och Lars Jakobsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har tagit del av remissen ”Motion (2013:48) om inventering av förskolebarns möjligheter till utelek”. Svaret avser förvaltningens ansvarsområde som innefattar de kommunala verksamheterna.

Av förvaltningens 52 förskolor är det enbart två som inte är friliggande och därmed delar gård med hyresgästerna. De övriga verksamheterna ligger i fristående förskolebyggnader med egna gårdar, vilka är av varierande storlek och standard. Förvaltningens förskolor har utöver förskolegårdarna även tillgång till närliggande parker och stora grönområden.

Förvaltningen vill framhålla att förskolornas pedagogiska verksamhet består av både inne- och uteaktiviteter. I läroplan för förskolan Lpfö 98, reviderad 2010, s. 7 står att ”barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.”

Behoven gällande den pedagogiska utemiljön skiljer sig också åt mellan olika ålderskategorier. Det lilla barnet behöver trygga och säkra lekytor i närmiljön medan äldre förskolebarn är i större behov av platser att utforska och att kunna förflytta sig på egen hand, bland annat i närliggande parker och grönområden.

Förvaltningen anser att det är av största vikt att bevaka frågan gällande

väl fungerande förskolegårdar. Utelek stimulerar barnens motoriska och sociala färdigheter samtidigt som smittoriskerna minskar mellan barnen. För att säkerställa detta är det angeläget att gårdarna fungerar utifrån verksamhetssynpunkt som pedagogiska rum. När nya förskolor byggs finns inga minimikrav på gårdsyta. Gårdarna planeras utifrån de rådande förutsättningarna. I programbeskrivningen som ingår i bygghandlingarna anger förvaltningen önskemål gällande förskolans utvändiga yta. I Miljöförvaltningens skrift "En skrift om miljö och hälsa i förskola, skola och fritidshem" (2009) beskrivs lektyta utomhus på följande sätt: "För barns välbefinnande är det viktigt att det finns möjlighet till lek utomhus och att lektyterna är tillräckligt stora. För förskolor kan verksamhets egen lektyta göras mindre om förskolegården ligger i direkt anslutning till en lekpark eller ett naturområde. För de minsta barnen bör det dock finnas tillräckliga ytor på förskolegården."

Avslutningsvis vill förvaltningen framhålla att förskolorna inom stadsdelsområdet är väl försedda när det gäller den pedagogiska utemiljön.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och återropa Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Anita Lindskog (S) som Shadi Larsson m.fl. (MP) anslöt sig till, *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 juli 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att en kartläggning genomförs av förskolegårdarna i Stockholm. Förskolegårdarna är ett viktigt pedagogiskt rum för barn och utgör en viktig del av förskolans verksamhet.

Det finns inga tydliga övergripande krav eller riktlinjer i Stockholms stad när det gäller förskolegårdars storlek eller utformning. En avgörande förutsättning för att de förskolor staden planerar i nyproduktion ska få en så god utemiljö som möjligt är att förskoleplaneringen kommer in mycket tidigt i planeringsprocessen. Någon form av krav eller riktlinjer kring förskolegårdens storlek och/eller vilka kvalitéer som ska finnas där vore också önskvärt eftersom det är många olika intressen som ska tillgodoses i stadsplaneringen och friytorna i innerstaden är mycket begränsade.

Det är också viktigt att i planeringen utvärdera och kartlägga barnens möjligheter till en god utemiljö i ett vidare perspektiv. Det kan göras genom barnkonsekvensbeskrivningar eller sociala konsekvensbeskrivningar. Det är angeläget att befintliga grönområden och parker i innerstaden, som utgör offentliga/allmänna

lek miljöer, värnas och att ny parkmark tillkommer i stadens olika stadsutvecklingsprojekt.

Det är också angeläget att såväl fristående som kommunala förskolor har tillgång till en egen gård. Parker och grönområden bör utgöra ett komplement till dessa. Idag uppkommer ibland konfliktsituationer där parker i innerstaden används av både förskolor och skolor som inte har en egen gård kopplad till verksamheten. Andra parkbesökare kan uppleva att det blir svårt att nyttja parken. Det kan även i vissa situationer öka slitaget på parkerna.

I en ständigt växande stad som Stockholm ställs det stora krav på samhällsplaneringen för att både tillgodose behov av fler bostäder och skapa hållbara attraktiva miljöer. Det är därför viktigt att tänka nytt och flexibelt. Att utnyttja takyta till förskolegård är ett sådant exempel som prövas i såväl Norra Djurgårdsstaden som Hagastaden.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 13 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Underremiss

SISAB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SISAB hyr ut förskolor till både kommunal och privat verksamhet. Alla förskolebyggnader är så kallade friliggande, dvs. är inte inhysta i någon annan fastighet och har en egen tomt. Begreppet utsläppsgårdar finns oftast i samband med förskolor som är inhyrda i flerfamiljsfastigheter. Dessa ägs inte av SISAB.

Stockholm stad har ingen ytangivelse för förskolegårdar. I Socialstyrelsens information från 1975 är ytangivelsen på 55 kvm/barn, uppdelat på 35 kvm/barn för rörelse och 20 kvm/barn för konstruktionslek.

Förskolornas gårdar varierar mycket i storlek, placering och innehåll. Äldre förskolor har generellt mer yta än nybyggda. Tendensen är att ytan blir mindre och mindre för nybyggda förskolor. SISAB kan också se att det på befintliga förskolor vid om-, ny- eller tillbyggnad sker en ökning av antalet barn, vilket medför mindre yta per barn i utemiljö.

Enligt bolagets uppfattning kan en yta under 20 kvm/barn medföra högre förvaltningskostnader på grund av ökat slitage. Dessutom är det svårt att få vegetation att överleva på små ytor i förskolemiljö. Naturlek och naturliga material är något som efterfrågas av verksamheterna. Vid nyproduktion av förskolor med liten utomhusyta blir oftast då lösningen att konstmaterial ersätter naturliga material.

Kunden ansvarar för den pedagogiska utvecklingen på befintliga gårdar. SISAB genomför detta på beställning från kunden. I befintliga förskolor ersätter SISAB nya lekredskap om de är skadade eller uttjänta. För att säkerställa skicket på lekutrustning utför SISAB regelbundet säkerhetsbesiktningar.

När framtida förskolor planeras är det viktigt att alla berörda är medvetna om FN:s barnkonvention, med utgångspunkt från barnens bästa och barnens behov. För att skapa bra utemiljöer behövs tillräcklig yta, bra innehåll, d.v.s. utmanande och pedagogisk miljöer och en genomtänkt placering av fastigheten. En faktor som också kan värderas är nyttjande av förskolors utomhusytor utanför verksamhetens öppettider. Enligt bolagets uppfattning ska nya förskolor placeras där ljudnivåer och partikelhalter är låga och där alla säkerhetsaspekter är omhändertagna utifrån barnens bästa. Forskning har idag större tillgång till kunskap om sambandet mellan fysisk miljö och barns utveckling än någonsin. Där har tomtens yta en avgörande betydelse.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen delar motionärens uppfattning om att möjlighet till utomhusvistelse är av stor betydelse för en bra och utvecklande förskoleverksamhet för barn.

Motionären föreslår bl.a. att en kartläggning av stadens förskolegårdar genomförs. I Stockholm finns förskolor inrymda i många olika typer av lokaler. Dels fristående förskolor med en omgivande gård, dels insprängda i bostads- eller kommersiella fastigheter med ytor för utomhus lek på en anslutande gård till fastigheten. Ofta utnyttjar förskolorna också närliggande parker och grönområden och gör återkommande, inplanerade utflykter till dessa för att ytterligare variera utevistelsen barnen. I samband med val av förskoleplats har föräldrar möjlighet ta del av förskolors olika kvaliteter via "Jämför service", vilket gör att Stadshus AB inte ser något behov av en kartläggning av stadens förskolegårdar.

I motionen efterfrågas minimikrav på gårdsyta när en förskola byggs eller för privata utförare som inrymmer förskoleverksamhet i olika lokaler. Några sådana krav finns inte idag och kan sannolikt vara svåra att fastställa då förutsättningarna för en god och utvecklande utemiljö beror på så många fler faktorer än bara ett fast antal kvadratmeter.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors yttrande daterat den 13 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Vi tycker liksom motionären att det är viktigt att våra barn har bra platser för utelekar.

Vi vill lägga till några punkter på den lista som finns i motionen och dessa är.

- Att inventeringen även skall innehålla vilka platser som är tillgängliga för barn med olika funktionsnedsättningar
- Att man gör en plan för hur man tänker göra lekplatserna tillgängliga och säkra
- Att arbetet med att tillgängliggöra lekplatserna följs upp.

Reservationer m.m.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Jan Valeskog m.fl. (S) enligt följande.

- att bifalla motionen.
- att därutöver anföra följande.

Det är märkligt att staden inte redan har en kartläggning över förskolornas utemiljöer. Det borde vara en självklarhet, då vi vet hur viktigt det är med utelek för barns hälsa såväl som kunskapsutveckling.

Särskilt uttalande gjordes av Per Olsson m.fl. (MP) enligt följande.

Miljöpartiet i Stockholms stad har tidigare föreslagit att staden ska införa ett nytt verktyg i bedömningen av skolgårdar och förskolegårdar kallat lekvärdesfaktorer. Modellen har tidigare använts i Malmö och innebär att både planerade och existerande skolgårdars värde bedöms utifrån faktorer som friyta, vegetation och omvärldsförståelse.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m.fl. (S), Mariana Moreira Duarte m.fl. (MP) och Lars Bäck (V) enligt följande.

1. Enligt förvaltningen
2. Bifall till motionen

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Leif Larsson (V) enligt följande.

Det är helt otillfredsställande att det saknas en kommunal standard för gårdsytor för såväl kommunala som för privata förskolor. I den gällande Läroplanen för Förskolan skrivs:

”Barnen skall kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen, verksamheten skall kunna ge utrymme för barns egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.”

Läroplanens krav kan ej uppfyllas i de fall förskolor får tillstånd att öppna och driva verksamhet om inte en pedagogiskt godtagbar gårdsyta finns. I vår stadsdel kan vi peka på skräckexempel på privata förskolor som helt saknar en egen gård. Därmed uppfylls inte på något sätt Lpfs 98s krav på den pedagogiska verksamheten.

Då förskolegården saknas helt eller delvis försvinner samtidigt en stor del av förutsättningarna för samt utvecklingspotentialen för förskolepedagogiken. Stockholm stad följer därmed inte de krav som anges i Läroplan för Förskolan som är antagen av Sveriges Riksdag.

En inventering i linje med motionen är viktig. Bristerna i förskolebarnens uppväxtmiljö måste uppmärksammas för att åtgärdas så att barns rättigheter tillgodoses i enlighet med gällande lagstiftning.”

Reservation anfördes av Bengt Roxne m.fl. (S) och Lars Jakobsson m.fl. (MP) enligt följande.

Yrkade bifall till förslaget i den remitterade motionen.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anita Lindskog (S) som Shadi Larsson m.fl. (MP) enligt följande.

Vi tillstyrker förvaltningens yttrande. Men vill göra följande tillägg.

Vi anser att det är oacceptabelt att det saknas riktlinjer för hur utemiljön ska se ut för kommunala och privata förskolor. Vår förhoppning är därför att en utvärdering enligt motionen kan lägga grunden för ett arbete med att ta fram sådana riktlinjer.

2013:48

**Motion av Rana Carlstedt (S) om inventering av
förskolebarns möjligheter till utelek**

Dnr 321-872/2013

Staden växer och förskoleutbyggnaden håller tyvärr inte samma takt. Det har länge varit uppenbart att det är brist på förskoleplatser i många stadsdelar. Ett stort problem är att hitta mark och lokaler för förskolor. Detta har lett till att många förskolor håller till i lokaler som inte är anpassade för verksamheten och att möjligheten till utelek ser extremt olika ut. Vissa förskolor har stora, fina gårdar med trevlig lekmiljö medan andra enbart har utsläppsgårdar och/eller är hänvisade till stadens parker och parklekar.

Studier har visat att utelek stimulerar barnens motoriska och sociala färdigheter samtidigt som smittoriskerna minskar mellan barnen. Barn som har möjlighet till utevistelse är även lugnare och mer harmoniska när de kommer hem.

Kommunen är även ytterst ansvarig för den verksamhet som bedrivs av privata entreprenörer där vi har liten insyn i barnens möjligheter till utelek i anslutning till förskolelokalerna.

För att få en bättre överblick föreslår jag fullmäktige att besluta att ge stadsledningskontoret i uppdrag att kartlägga:

1. Hur ser förskolorna i Stockholms (samtliga, både privata och kommunala) egna "gårdar"/ytor för utelek ut både avseende storlek, placering och innehåll?
2. Vilka minimikrav på gårdsyta finns när kommunen bygger en ny förskola?
3. Vilka krav ställs på privata utförare gällande gårdsyta för utelek?

Stockholm den 27 maj 2013

Rana Carlstedt